

קהילת ראש הגבעה

בנשיאות מורינו הגאון הרב דניאל בלסקי שליט"א

תוכן ענינים

- 2.....הקדמת נעשה לנשמע – תומת ישרים תנחם. הרב אברהם משה רוט
- 3.....השבועה. הרב אברהם הירשוביץ
- 5.....רצוננו לראות את מלכנו. הרב אלימלך קארפ שליט"א
- 6.....FREEING THE SEVENTH SIDE WITHIN. RABBI YOEL KLEIN
- 7.....אפית לחמניות חלביות. הרב משה נאומבורג
- 8.....בענינים הנוגעים לחג השבועות. הרב משה יונה הרטמן שליט"א
- 8-9.....חיוב סעודה בשבועות. הרב מאיר שולביץ
- 9-10.....UNIVERSAL MITZVOS, INDIVIDUAL EXPERIENCE. RABBI YAAKOV KLEIN
- 10.....פסוק בפרשה. הרב גרשון ברטמן
- 11.....שאל את הרב.
- 12.....והגדת לבנך.
- 12.....מדור אחודה חידה.

זמנים שבת פרשת נשא תשע"ט

- 7:07.....הדלקות נרות
- 7:17.....מנחה וקבלת שבת
- 9:05.....סוף זמן קריאת שמע
- 9:15.....שחרית
- 9:45.....ברכו
-קידוש
- 1:30.....מנחה א
- 2:30.....חברת תהילים
- 2:55.....חברת מחודדים בפוך
- 6:00.....אבות ובנים
- 7:20.....מנחה ב

זמנים שבועות תשע"ט

- 8:25.....מעריב א
- 9:00.....מעריב ר"ת 72
- 4:40.....שחרית א כותיקין
- 5:33.....הנץ החמה
- 7:25.....מנחה
-נעילת החג עם הרב יצחק ספטימוס שליט"א
- 8:30.....מעריב א
- 9:00.....מעריב ר"ת 72

A Vort from the Rav

Rabbi Daniel Belsky, shlit" a

We count the seventh week. The seventh level is Malchus. Each week has a seventh day; however this week is a week of days all focused on the concept of seven. We are defined by our purpose. We are created to accept the Malchus of Hashem. The seventh day of creation saw the expression of this Malchus - Hashem "rested" and brought sanctity and blessing into creation. We are the conduit for this sanctify and blessing. There are three parts to our structured Beracha of Kedusha. We say Kadosh Kadosh Kadosh. We say Baruch Cevod Hashem. We say Yimloch. These are the levels of Malchus. We are defined as those who say Shema Yisroel. (Shema Yisroel - Haomrim Shema Yisroel.) This is the obligation to bring unity to

a world that seems to be diverse and contradictory. We ourselves were unified and uplifted at Sinai - in the days of this seventh week. We came as one - Vayichan. We were given parameters. Hagbala. We were sanctified. Perisha. We were given the opportunity to be spoken to - Panim El Panim. This relationship has remained - even though the Luchos themselves were shattered. Zman mattan Toraseinu. We are called upon to renew this relationship every year in these very special days. Even as Shlomo Hamelech placed the Aron in the first Beis Hamikdash - even as they ate that Yom Hacippurim in ecstasy over their achievement - they prayed that we merit a return to the First Luchos. These are days of First Luchos. May we all merit. – Amen... ☀

הקדמת נעשה לנשמע - תומת ישרים תנחם

הרב אברהם משה רוט

א. אמרו חז"ל (שבת פ"א):

"בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצאה בת קול ואמרה 'מי גילה רז זה לבני לשון שמלאכי השרת משתמשין בו שנאמר 'ברכו מלאכיו גבורי כוח עושי דברו', ואח"כ 'לשמוע בקול דברו'". דבר זה - שאנשים ילודי אשה יגיעו לדרגה זאת שיאמרו כולם כאיש אחד ובלב אחד נעשה ונשמע, לשון של מלאכי השרת, דבר זה עורר התפעלות גדולה בשמי מרום ובת קול יצאה ואמרה "מי גילה רז זה לבני?" וצריך להבין מהי ההתפעלות הגדולה מלשון זו של 'נעשה ונשמע'?

ב. מבאר ה'לב אליהו':

הנה אם אחד יאמר לחבירו: 'יודע אתה כי עשיתי לך הרבה טובות? יודע אתה שהיית הרבה פעמים בסכנות גדולות ואני הצלתי את חייך? יודע אתה כי יש לי יד בכל עסקיך והצלחתך? ויענה לו חבירו: נכון הדבר! א"כ רצוני שתישב לי שבועה חמורה שכל מה שאדרוש ממך תמלא' ודאי שיענה לו כך: 'אמת, אני מוכן לישבוע שאמלא אחר כל דרישתך ממני, בתנאי אחד - אם יהיה ביכולתי, משא"כ מה שהוא למעלה מכוחותי איך אוכל לקבל על עצמי?!

רק מלאכי מעלה יכולים לקבל על עצמם למלא אחר כל דרישה, כי אם הקב"ה שולח מלאך באיזה שליחות אינו צריך לחשוש שמא יחלה ולא יוכל למלא שליחותו כי אין לו גוף שיחלה, גם לא יפחד שמא יעמוד כנגדו או מים וכדומה כי המלאך יכול לעבור בכל אלה, אך לא ישרפהו מים לא ישטפוהו. כמו"כ אין לו משפחה אשר צריך לדאוג עבורם. לכן על המלאכים נאמר 'גבורי כוח עושי דברו' ואח"כ 'לשמוע בקול דברו'. אבל אדם שהוא עומד תחת מצבים כאלו לא יוכל לקבל על עצמו כל אשר יוטל עליו מבלי להזכיר מניעת קיומו ע"י מצבים ומאורעות אשר עלולים לעמוד כנגדו.

אבל בני ישראל, אף כי ידעו כל זאת בודאי, אעפ"כ לא היססו כלל וענו ואמרו כולם יחד בלב אחד כאיש אחד 'נעשה ונשמע' כלומר אנו מקבלים עלינו מתחילה לעשות הכל מה שנצטרך לעשות ע"פ ציווי התורה, אף כי לא ידענו עוד מה שיבוקש מאתנו, רק 'נשמע' אח"כ לדעת מה אנו צריכים לעשות. כי מה יכול להיות יותר מזה שידרוש הקב"ה מאתנו למסור נפשנו ולמות עבור קיום התורה והמצוה, הרי אנו מוכנים! עכ"ד הלב אליהו.

ג. והנה, מסופר בגמרא על אותו מין שראה את רבא מתייגע בעיונו בסוגיא עד שמתוך עמלו אינו שם לב שהוא דוחק את אצבעותיו והן זבות דם, אמר לו אותו מין: "אתם עם פזיז שהקדמתם את פיהם לאזניכם, שאמרתם נעשה ונשמע, ועדיין בפזיזותכם אתם עומדים! היה לכם לשמוע תחילה מה מצווה ה' אם תוכלו - תקבלו עליכם ואם לא - לא תקבלו עליכם" השיב לו רבא: אנחנו שאנו גדולים בתמימות נאמר עלינו 'תומת ישרים תנחם', ופירש רש"י: התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטענו בדבר שלא נוכל לעמוד בו.

ד. ויש להתבונן בסיפור זה:

א) מה השייכות בין הטענה על הפזיזות שבהקדמת נעשה לנשמע לבין מה שפצע רבא את אצבעותיו מתוך עיונו, הרי זה איננו 'פזיזות' אלא 'התאמצות' או 'הקרבה' אבל מדוע זה שייך לפזיזות? מדוע טען הצדוקי 'אכתי בפזיזותיכיו קיימיתו'?

ב) הרי הצדוקים גם הם מאמינים בתורה שבכתב, ואם כן מדוע הוא טען על רבא 'עמא פזיזא' - ולטעמיך, מה יבאר הצדוקי עצמו את לשון התורה שאמרו 'נעשה ונשמע', מדוע לשיטתו אין הם 'עמא פזיזא'?

ה. ונראה לפרש כך: הצדוקים הבינו את התורה כפשוטה, ולא סבירא להו שאפשר לדרוש בה דרשות עמוקות ורמזים נסתרים, וממילא אמירת 'נעשה ונשמע' אינה מתמיהה כל כך, שכן אמירת נעשה ונשמע היתה לאחר שכבר שמעו את ספר הברית מפי משה, כמו שכתבה התורה 'ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע', אם כן ידעו הם על מה הם מתחייבים, והבטיחו לעשות זאת וגם להמשיך ולשמוע את דברי התורה בשביל שלא תשכח מהם ויוכלו לעשות ולקיים. כל זה לדעת הצדוקים.

אבל אנו הרי יודעים שגם כאשר הקריא להם משה את ספר הברית עדיין לא היו יכולים לדעת מה הם מקבלים על עצמם, כי הדברים נכתבו ברמיזות ודרשות ותלויים בהכרעת חז"ל, בעיונם ובדקדוקיהם, עד שאפילו עתה - יותר מאלף שנה לאחר אמירת נעשה ונשמע - עדיין אין רבא יודע אל נכון מהי כוונת התורה, והוא מתייגע בעיון עצום כדי להשיג ולהבין מה אומרת התורה, על זאת תמה הצדוקי - אם שנים רבות כל כך עדיין אינך יודע מה כתוב בתורה, איך הזדרזת כל כך להבטיח 'נעשה' אלף שנה קודם ה'נשמע'?? אם אתה עדיין צריך לפצוע את אצבעותיך כדי להבין על מה התחייבת ב'נעשה ונשמע' מדוע הזדרזת כל כך להתחייב על זה מראש?

ובאמת הדבר אמיתי, כי הכרעת התורה נתונה לעיונם של חכמי התורה, ונמצא שכאשר רבא ניגש ללמוד באמת הדברים היו תלויים בעיונו, ולא היה יכול לדעת לאיזו מסקנה מחייבת הוא יגיע, ואף על פי כן - מעיקרא הוא כבר קרא 'נעשה'!

ו. יהודי מתחיל ללמוד סוגיא הלכתית והוא איננו יודע 'להיכן הוא נכנס'. לדוגמא, הוא מתחיל ללמוד סוגיית 'דינא דמלכותא דינא' והוא יודע שהמסקנא עלולה להיות שהוא צריך לוותר על אלפי שקלים בחודש שהוא מרוויח ב'שחור'... יהודי אחר מתחיל ללמוד סוגיית 'טבילת כלים' והוא יודע שיתכן שהמסקנא תהיה שאסור לו להשתמש בתבניות אלומיניום בלי להטביל אותם... זה יוסיף לו הרבה טורח בחייו... הוא נכנס ללמוד את הסוגיא, הוא מעיין ומברר, חוזר ומשנן, בלי שהוא עדיין יודע מה אומרת סוגיא זו לגביה, כמה טורח היא תעמית עליו! אבל הוא בטוח שהקב"ה אוהב אותו ונותן לו את המתנות הכי גדולות ויקרות, הוא נותן אימון בנותן התורה שמה שהוא ילמד אותו יהיה הדבר הנפלא ביותר עבורו!

ז. נשוב אל סיפורו של ה'לב אליהו' על הניצול שמסרב להישבע למצילו שימלא את כל מה שידרוש ממנו, מפני שאיננו יודע אם יהיה מסוגל לזה. הבה נתבונן: באיזה אופן יסכים הניצול להישבע למצילו שבועה כזאת? אם המציל יהיה אבא שלו... הוא יודע שהוא לא יחפוץ לחייב אותו במה שהוא לא יהיה מסוגל, ולכן הוא מאמין בו שלא יטיל עליו חובות שיהרסו את חייו, הרי הוא רוצה רק את טובתו והצלחתו, ובוודאי יבקש ממנו רק דברים שיועילו לו ויגדלו אותו.

ח. זוהי עוצם הכרזתה של רות 'אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליו עמך עמי ואלקיך אלקי, כאשר תמותי אמות ושם אקבר, כי המות יפריד ביני ובינך' היא עדיין לא ידעה את פרטי התרי"ג מצוות, היא לא ידעה 'לאן היא נכנסת' אבל היא ידעה והרגישה בכל לבה ששם נמצאת האמת, שהתורה תאיר את חייה ותיתן לה מרגליות נפלאות, לכן אין היא חוששת לקבל על עצמה מראש את כל המצוות לפרטיהם.

שנזכה לקבל יחדיו את התורה באהבה ובשמחה, ולקרוא 'נעשה ונשמע'!...

היט והשביע אתה הכהן, ואמר אל-האשה אם-לא שכב איש אתך וכו', הכא והשביע הכהן את-האשה, בשבעת האלה וכו'.

א. צ"ב מה עניינה של השבועה השניה שבאה לאחר שהאישה כבר נשבעה שלא התייחדה. וז"ל של האבן עזרא שם: 'ויתכן להיות והשביע הראשון בשם והשני בקללה'. ובהבנת דבריו נראה שמטרת השבועה הראשונה היתה להביא את הנשבע להודות על האמת, ובדומה לשבועות המוכרות לנו כדוגמת שבועות השומרים, שבועת עד אחד, שבועת מודה מקצת ושבועת היסט¹; ואילו השבועה השנייה אינה אלא הטלת קללה על האישה במידה ושיקרה² וכפי שהפסוק ממשיך יתן ה' אותך לאלה ולשבעה - שבועה במובן של קללה³.

ב. כאמור, בסוגיות הגמ' במרחבי הש"ס אנו מורגלים ללמוד על שבועות שמטרתן להיות אמצעי לביורור האמת⁴, ואילו בפרשתנו ניתן לזהות דגם חדש של שבועה, שבועה שכל עניינה - הטלת קללה. בדברים הבאים נבקש לברר, שאכן במקרא השבועה שימשה למטרות שונות ומגוונות על פני ביורור האמת בלבד.

ג. חיזוק ההתחייבות

א. יד, כב ו'יאמר אברם, אל-מלך סדם: אלה' קל עליון, קנה שמים ונאך'. אברהם אבינו מתחייב לא ליטול מהשלל של סדום אך אינו מסתפק באמירה בעלמא אלא הוא נשבע וכפי שפירשו בחז"ל⁵ ובראשונים⁶ את האמור 'הרמתי ידי'.

ב. בעיון במקראות של ברית בין הבתרים עולה שהיא מחולקת לשני חלקים:

(א) ההבטחה לזרע: והנה דבר-ה' אליו לאמר, לא יירשך זה: פי-אם אשר יצא ממעיך, הוא יירשך וכו' והאמן, בה'; ויחשבה לו, צדקה.

(ב) ירושת ארץ ישראל: ויאמר, אליו: אני ה', אשר הוצאתיך מאור פשדים--לתת לך את-הארץ הזאת, לרשתה ויאמר: אדני ה', במה אדע כי אירשנה וכו' ויאמר אליו, קחה לי עגלה משלשת וכו'.

ההבטחה לזרע לא לוותה בחיזוק ההבטחה של הקב"ה על ידי שבועה. וכך יש להבין את האמור בהבטחה לזרע 'והאמן, בה' ויחשבה לו, צדקה' - אברהם אבינו קיבל את דברי הקב"ה בלי שדרש חיזוק להתחייבות⁷. לעומת זאת ההבטחה לנחול את ארץ ישראל לוותה בבקשה לחיזוק ההתחייבות: 'והאמר: אדני ה', במה

אדע כי אירשנה⁸ ובפרשת חיי שרה מבואר שהחיזוק הנ"ל נעשה באמצעות שבועה⁹: ואשר דבר-לי ואשר נשבע-לי לאמר¹⁰, לזרעך אתן את-הארץ הזאת¹¹.

ג. ההתחייבות של הקב"ה שלא להביא את דור המדבר לארץ ישראל: 'וישמע ה', את-קול דבריכם; ויקצף, וישבע לאמר אם-יראה איש באנשים האלה, הדור הרע הזה--את, הארץ וכו'.

ד. דברים ז, ח כי מאהבת ה' אתכם, ומשמרו את-השבעה אשר נשבע לאבותיכם, הוציא ה' אתכם, ביד חזקה וכו'. וברמב"ן שם נאמר: 'שהגיע עניינם עד שנשבע להם כדי שלא יגרום החטא ותבטל הבטחתם', דהיינו שבועה מנציחה לעד את האמירה וההתחייבות.

ד. בסוגיות רבות דנים חז"ל בדרכי קניינים של זכויות ממוניות על סוגיהם השונים, כדוגמת מטלטלין ונכסי דלא נידי והצד השווה בכלום שהם חלים באמצעות מעשה בלבד: כדוגמת משיכה, הגבהה, נתינת כסף, שטר וכו' ולא ניתן להסתפק בדיבור¹². לעומת זאת, עיון במקרא מעלה שישים הסכמים וקניינים שנעשו בין אנשים ובין אנשים לקב"ה אשר 'הקנין' שלהם הוחל ע"י השבועה.

ה. קניינים

כה, לא ו'יאמר, יעקב: מכרה כיום את-בכרתך, לי. כה, לא ו'יאמר עשו, הנה אנכי הולך למות; ולמה-זה לי, בכרה. כה, לא ו'יאמר יעקב, השבעה לי כיום, וישבע, לו; וימכר את-בכרתו, ליעקב¹³.

וכתב רש"י: 'מכרה כיום כיום די להון כיום שהוא ברור כך מכור לי מכירה ברורה' יעקב ביקש מכירה מעשו לקיים מכירה מוחלטת שלא ניתן לחזור הימנה¹³ ועשו נענה לדרישת יעקב 'השבעה לי כיום' דהיינו שעל ידי השבועה המכירה תהיה מוחלטת, כאמור בדברי התרגום והשבועה החילה את הקנין' וישבע, לו; וימכר את-בכרתו, ליעקב.

ו. כחלק מהחלת הסכמים

א. ו'יאמר אבימלך ופיכל שר-צבאו, אל-אברהם לאמר: אלקים עמך, בכל אשר-אתה עשה ועמך, השבעה לי באלקים הנה, אם-תשקר לי, ולניני ולנכדי וכו' ויאמר, אברהם, אנכי, אשבע ויכרתו שניהם, ברית וכו'.

אבימלך אינו מסתפק בהסכם 'פשוט' אלא דורש שיהיה מלווה בשבועה וכפי שכתב שם הרמב"ן: 'בעבור היותו מלך והוא גר בארצו, או שיהיה משקר באהבתו כי אוהב נאמן היה לו לכבדו

1 לכאורה י"ל כי השבועה היא האמצעי האולטימטיבי בהלכה לחקר האמת הגם שכמובן ניתן להישבע לשקר, שכן בפשטות נדודת שני עדים פחות משכנעת מהפן של ביורור האמת וכפי שכתב הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (ח, ב) 'כמו שציונו לחתוך הדבר על פי שני עדים, ואף על פי שאין אנו יודעין אם אמת המעיד אם שקר'.

2 ועי' ברד"ה שבועת האלה שלכאורה כוונת זה לאבן עזרא ועי' ברמב"ן שם שחלק.

3 יצוין כי תרגום אונקלוס ויונתן בן עוזיאל מתרגמים את השבועות באותו אופן.

4 אמנם מצוין נשבעין לקיים את המצוות שיש בה דמיון לשבועה של חיזוק ההתחייבות המפורט להלן, אך היא שימשה באופן פרטי עבור אדם להודיר בקיום מצוות על פני שבועות שנעשו בין האדם ובין זולתו. כמו"כ מצוין שבועות שווא אך אלו לא היו השבועות הרווחות ואדרבה הנשבע בהן מתחייב בלאו.

5 (ספרי דברים לג) 'רבי אישיה אומר צריך להשביע את יצרו שכן אתה מוצא בכל הצדיקים שישביעו את יצרים באברהם הוא אומר הרימותי ידי

6 וז"ל רש"י: הרמותי ידי' שבועה וכך גם כתב הרמב"ן והרס"ג ועוד.

7 כפי שכתב רש"י שם.

8 וז"ל בעל הטורים: לכך נטר על בניו טרת' חשבון במה אדע וכו'

9 בנוסף על העגלה נא איל ותור וגדל המזכרים בבית בין הבתרים.

10 וז"ל רש"י שם: 'אשר נשבע לו ברית בין הבתרים'.

11 גור בארץ הזאת, ואניה עמך ונאכרך. כ"ל וזרעך, אתן את-כל-הארצות האלה, והקמתי את-השבעה, אשר נשבעתי לאברהם אביך. וז"ל הרמב"ן: אין צריך שיבטיח הקב"ה את יצחק שלא יעבור השבועה שנשבע לאביו כי לא אדם הוא להנחם וכו' ורצה הקב"ה להשבע לכל אחד מן האבות להודיע שראוי כל אחד לכרות עמו ברית וכו'.

12 למעט האמור בקידושיין: 'הן הן דברים הנקנים באמירה וכן האמור בב"ב דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין.

13 וז"ל הספורנו: 'שאינו חוזר בך לא תחזור להיות מערער עליה מן היום הזה ולהבא'

ולעשות כרצוננו. דהיינו אבימלך חושש שאברהם כורת ברית מפחד המלכות וללא שהוא מתכוון לעמוד בו, ולכן מבקש שישבע - שכוחה יפה לכל מצב.

ב. כוכו ואבימלך, הלך אליו מגרר וכו' תהי נא אלה בינותינו, בינינו ובינך; ונקרתה ברית, עמך וכו' וישכימו בבקר, וישבעו איש לאחיו וכו' ויקרא אתה, שבעה, על-כן שם-העיר באר שבע, עד היום הזה.

אבימלך כורת ברית עם יצחק אשר תוקפה על ידי השבועה וכפי שהיה בברית עם אברהם כאמור לעיל.

אולם צ"ב מדוע קרא יצחק את שם העיר באר שבע לאחר שכבר אביו אברהם קרא לה כן.

וי"ל: הרמב"ן שם כתב: 'וקרוב אלי שהוא הבאר שכרה אברהם ונתן לו שבע כבשות לעדה כי סתמוהו פלשתים עם האחרים וישב יצחק ויחפור אותו ויקרא לו גם הוא שם כשם אשר קרא לו אביו ועל כן שם העיר באר שבע על שם הבאר אשר קראוהו כן האב והבן כי שם נשבעו שניהם'.

הבאר שכרה אברהם סימלה את הברית בין אבימלך ובין אברהם שנכרתה באמצעות השבועה ועל שמה נקראה העיר באר שבע. אולם הפלשתים סתמו את הבאר והפרו את הברית ואת השבועה, ועל כן אבימלך שב וכורת ברית עם יצחק מפחד שהלה יגמול רעה לבניו. מציאת המים ביום כריתת הברית בין אבימלך ובין יצחק מאותת כנראה על ברית נצחית ועל כן יצחק שב וקורא לעיר 'באר שבע, עד היום הזה'.

ד. לא, מג ויען לבן וכו' ועתה, לכה נקרתה ברית-אני ואתה; והיה לעד, ביני ובינך וכו' אלקי אברהם ואלקי נחור, ישפטו בינינו וכו' וישבע יעקב, בפחד אביו יצחק.

כתב רש"י 'והיה לעד- הקב"ה". לבן כורת ברית עם יעקב אך חושש שאין מי שיפקח על הברית¹⁴. לכן הוא מדגיש שהקב"ה ישפוט על הפרת ההסכם. ומכאן ניתן להבין את המשמעות המיוחדת שיש לשבועה במהלך כריתת ברית, שבועה היא עירוב שמו של הקב"ה בהתחייבויות ובמעשי האדם והפיכתו לשופט בין הצדדים.

בהקשר לכך יש להביא את האמור לגבי שבועת השומרים כבט, כיימת איש אל-רעהו חמור או-שור או-שה, וכל-בהמה--לשמר; ומת או-נשבר או-נשבה, אין ראיה. כבי שבעת ה', תהיה בין שניהם וכו' ובסוגיית הגמ' בב"מ (פג, א) למדו שהשבועה היא רק במקרה שהבהמה מתה במקום שאין בו עדים דהיינו 'עירוב' שמו של הקב"ה בוויכוח בין הבעלים ובין השומר נדרש רק כאשר האדם אינו יכול להיות עד ולפקח על הברית.

ז. שבועה כמכוינה התנהגות

מז, כט ויקרבו ימי-ישׂראל, למות, ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו וכו' ועשית עמדי חסד ואמת, אל-נא תקברני במצרים וכו' ויאמר, השבעה לי--וישבע, לו

וכתב הרמב"ן: "לא היה יעקב חושד בבנו הצדיק האהוב לו שימרה על מצות אביו ועל הדבר אשר הבטיחו ואמר אנכי אעשה כדברך, אבל עשה כן לחזק הענין בעיני פרעה, אולי לא יתן לו רשות להיפרד ממנו ויאמר לו שלח את אחיך ואת עבדיך ויעלוהו שם, או שיחפוז פרעה שיקבר הנביא בארצו לכבוד להם ולזכות, ולכן השביעו, כי לא יהיה נכון להעבירו על שבועתו וכו'". יעקב משביע את יוסף כדי שלפרעה - שאינו צד לשבועה - לא תיוותר ברירה אלא להיעתר לבקשה. דהיינו מטרת השבועה אינה אלא להיות אמצעי לחץ כלפי צדדים שלישיים¹⁵.

ח. שבועה כמטמיעה אמונה ומסורת

נכה וישבע יוסף, את-בני ישׂראל לאמר: פקד יפקד אלקים אתכם, והעלתם את-עצמתי מזה.

צ"ב עניינה של השבועה, שהרי היא איננה התחייבות אישית של יוסף אלא של הקב"ה וגם צ"ב מעמדם של ישראל בשבועה. ונראה שתכלית השבועה דן היא להטמיע בלב העם את האמונה שהם עתידים להיגאל וכן להעביר לזקני העם מדור לדור את המימרה של הגואל שתוכיח את אמינותו, מאחר ולהיגד המלווה בשבועה יש יכולת להיטמע בזכרון של אומה, וכפי שמצינו:

גטז לך ואספת את-זקני ישׂראל וכו' ושמעו, לקלה; וכתב רש"י: 'מאליהן, מכיוון שתאמר להם לשון זה מיד ישמעו לקולך, שכבר סימן זה מסור בידם מיעקב ומיוסף, שבלשון הזה נגאלין'...

15 עיל בדברי רש"י שספר שמות יג, ט.

14 עיל בדברי הרמב"ן שם.

רצוננו לראות את מלכנו

הרב אלימלך קארפ שליט"א

א. במדרש רבה (שה"ש א) תני רשב"י אמר כך תבעו רצוננו לראות את מלכנו. ובמכילתא דר' ישמעאל (יתרו, בחדש פרשה ב) תני רבי אומר וכו' או מה אמרו ישראל למשה לאמר למקום, אמרו רצוננו לשמוע מפי מלכנו, לא דומה שומע מפי פרגוד לשומע מפי המלך. אמר המקום תן להם מה שבקשו בעבור ישמע העם. דבר אחר אמרו רצוננו לראות את מלכנו, לא דומה שומע לרואה כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני. וברש"י יתרו (יט, ט) עירב שני הפירושים עה"פ את דברי העם וז"ל "תשובה על דבר זה שמעתי מהם שרצונם לשמוע ממך, אינו דומה השומע מפי שליח לשומע מפי המלך, רצוננו לראות את מלכנו", וכבר עמדו בזה בצידה לדרך ומשכיל לדוד ועוד. אמנם האמת דרש"י סמך על המדרש בשמות רבה (מאג), "אמר ר' פנחס הכהן בן חמא שאלו ישראל מן הקב"ה לראות ולשמוע מפיו הדברות כמו שכתוב ישקני מנשיקות פיהו" ובמדרש שכל טוב יש בשוני קצת, דכשסיפר משה להם שיהיו שומעין הם בעצמם מפי מלכם, חזרו ואמרו רצוננו לראות כבוד מלכנו, שאינו דומה רואה לשומע". רואים אנו בכאן שהרצון העז של עם ישראל לראות את מלכנו, הוא יסוד בקבלת התורה. וכמו"כ בכל שנה ושנה כשאנו באים לקבל התורה יש כאן בחינה של רצוננו לראות את מלכנו. אך מוטל עלינו לבאר מה היא סגולת הרצון אצל קבלת התורה.

ב. רצון הוא כח הנפש אשר מקיף כל מהותו של האדם. לא בכדי ביארו בעלי פרפראות שרצון הוא בגימטריא שמו, כי הוא רצון הוא שמו של האדם. אם שמו של האדם מורה על מהותו, הרי שכל מהותו של האדם תלוי לפי רצונותיו. וכמו"כ ביארו שרצון בהיפוך אותיות הוא צנוה, היינו שרצון ותשוקת האדם מהווה כלי לאדם לקבל מאווי. אך כמה וכמה רצונות מקננים באדם, א"כ אנו שואלים לעצמינו איזה רצון הוא המקיף את כל מהותו של האדם, התשובה היא, יש והאדם הוא הפכפך ורצונותיו שולטים בבלבול, ובמקרה זה אין מהותו של האדם מוגדר ויציב, אלא משתנה בכל עת לפי רצונותיו המשתנים. אכן, יש והאדם מתבונן בתכליתו וקובע רצונותיו ושאיפותיו בהתאם לזה. אדם חייב לקבוע רצון עיקרי זה בלוחות לבו, ובד בבד להרחיק הרצונות האחרים מעצמו. כלל ברזל יש בזה, הרצון של האדם לדבר היא באותה מידה שהאדם מעריך אותו דבר, כי הדבר שהאדם הכי מעריך אותו הוא רצון העקרי של האדם.

ג. בזה נבין את דברי רבינו יונה על הפסוק (כז, כא) מצרף לכסף וזכר לזהב איש לפי מהללו, שמבאר הרבינו יונה אבות (ד, ו) וכמו"כ בשערי תשובה (שער ג אות קמח) שכמו שהמצרף הוא כלי לעמוד על טיבו ואיכותו של הכסף, כן אם אתה רוצה לעמוד על טיבו ומהותו של האדם הוא לפי מהללו, כי מעלות האדם הוא לפי מה שיהלל וישבח, והיינו מה שהאדם מעריך ואוהב. במשלי (א, ז) ראשית חכמה יראת ה' חכמה ומוסר אוילים בזו. מבאר רבינו יונה וז"ל "תחלת כל דעת תלמוד לנפשך יראת ה' יתברך, כי החכמה ומוסר אוילים בזו, שאין להם יראת השם ואינם יקרים בעיניהם ולא תצליח בלימוד החכמה אם איננה יקרה בעיניך ולא תתקיים בידך, ונאמר נחלתי עדותיך לעולם כי ששון לבי המה וכו' "התורה צריך להיות אצל האדם יקרת ערך בבחינת הנחמדים מזהב ומפז, וכל חפצריך לא ישווו בה כמבואר באריכות בירושלמי ריש פאה.

ד. למדים אנו מדבריו אלו של רבינו יונה, כי נחלתי עדותיך לעולם, היינו שנעשה מהותו של האדם שהתורה אצלו לעולם, הוא רק כי ששון לבי המה, היינו באדם שמעריך וששון לבו הוא אך ורק בעסק התורה. המושג "בן תורה" מוזכר באוה"ח הקדוש פעם ראשונה בפרשת בשלח (יד, כז) שהקב"ה הולך ימינו על ימינו של משה היינו שהראוהו כי הוא בן תורה המתייחס לה ימין, כי הבריאה כפופה לתורה ועמליה. וכתב האוה"ח הק"ז וז"ל ולזה כל צדיק וצדיק שיעמוד אחר קבלת התורה יביא בידו שטר חוב לכופו ליחלק לפניו" אך כמובן זה רק אם כל מהותו הוא תורה שיכונה בשם בן תורה אז יכול להביא שטר שהתורה קדמה לבריאת העולם, ולא במי שלומד תורה אך אינו במהות בן תורה. וראי' לדבר שענין הרצון הוא מרכזי בעיצומו של חג השבועות יש ללמוד מההכנה לחג זה. החינוך (מצוה שו) מתאר

את ימי הספירה כימים של השתוקקות לקראת קבלת התורה כמו שעבד ישאף צל ומונה מתי יגיע הזמן וז"ל "להראות בנפשו החפץ הגדול אל היום הנכבד והנכסף ללבנו, כעבד ישאף צל וימנה תמיד מתי יבא העת הנכסף אליו שיצא לחירות. כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא". השתוקקות פנימית מתוך הערכה בלבנו לזמן שהוא נכבד, אבל השתוקקות זו חייבת להיות בכל ישעו ובכל חפצו, היינו שזהו כל רצונו ומקיף רצון זה את כל נימי נפשנו, זהו הכנה אמיתית לקבלת התורה לחג של "רצוננו לראות את מלכנו". ודברי החינוך מבוססים על מה שכתב שם כי עיקרן של ישראל ושמים וארץ הוא התורה, הרי שאדם שמפנים שכל הבריאה וגם ישראל הם בשביל התורה, הרי תוצאה מזה הוא רצון יחיד לעמוד בתורה בבחינת כל ישעו וכל חפצו.

ה. ובאמת, אם יתבונן האדם בזה שכל הבריאה תלוי בתורה, לא רק בעת קבלת התורה שאמר הקב"ה אם אתם מקבלין התורה מוטב, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו, אלא בכל רגע ורגע אם אין מי שלומד בכל העולם, יחרב העולם לתוהו ובוהו כמבואר בנפש החיים (שער ד). וכמו כן מה שכתוב כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם, ותני בירושלמי ריש פאה אמתי הוא חייכם כשאתם יגיעים בה, הרי זה שאלת חיים ומוות ממש. וכמו"כ כי הוא חייך ואורך ימיך וכו' וכן עץ חיים מרפא לשון ומתניתין באבות מרבה תורה מרבה חיים, כל זה צריך להשריש כי מקור החיים הוא בתורה עצמה. וכמו"כ מה שהגמ' מכות (דף י). תנא תלמיד שגלה מגלין רבו עמו שנא' וחי עביד ליה מידי דתהוי ליה חיותא, הרי שהתורה היא חיים ממש. וכמו שהרמב"ם (פ"ז הל' רוצח ושמ"נ הל' א) כתב וז"ל "תלמיד שגלה לעיר מקלט מגלין רבו עמו שנא' וחי עשה לו כדי שיחיה, וחי בעלי החכמה ומבקשה בלא תלמוד תורה כמיתה חשובין" כי מי שזכה לבקשת ולהשתוקקות החכמה באמת ישכיל שזה נושא של חיים ומוות.

ו. ואם נשאל לעצמינו כיצד אנו נגשים בחג ונאמר "רצוננו לראות את מלכנו" האם נוכל לומר שבאמת הרצון המרכזי שלנו הוא כן. התשובה לכך היא מכתבו יקרת ערך של החזו"א קובץ אגרות (ח"א לו) "ועיקר סגולת התורה להביא את האדם לרוממות עילאה ולהכיר חובתו בעולמו באה ע"י עמלה של תורה, וכל שהאדם מוסיף ביגיעתו מנתק בזה חבלי היצר וממאס בתענוגי ההבלים וכו'" עבודתינו בימי הספירה להרבות עמל התורה שנגיע לרוממות עילאה וגם נכיר חובתינו בעולמנו, ואז כשאנו מכירים שהעולם הזה הוא פרודור, נוכל להגיע שכל ישענו וכל חפצנו יהי רק לעמוד בתורה, ונשתייך לבקשת רצוננו לראות את מלכנו. ובזה יש לבאר גם כוונת ר' יוסף בפסחים (דף סח:) אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא. וברש"י (ד"ה אי לאו) "שלמדתי תורה ונתרוממתי, הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף ומה ביני לבינם" אינו מספיק במה שלמד תורה לחוד, אלא מה שנתרומם ע"י לימוד התורה לרוממות עילאה ולהכיר חובתו בעולמו, להתרומם מעל הבלי הזמן בזה נבדל מאנשי השוק אפי' כשהוא יעמוד עמם בשוק.

ז. רוממות זאת מהבלי העולם אנו מוצאים גם בפרשתנו בפסוק (ו, ב) איש כי יפלא לנדור נדר וכו' מבאר האבן עזרא וז"ל "או יעשה דבר פלא, כי רוב העולם הולכים אחר תאוותם" כוונתו הוא ההליכה נגד זרם העולם ללכת אחר תאוותם הוא דבר פלא. ועוד כתב האבן עזרא (ו, ז) לבאר הכתוב כי נזר אלוקיו על ראשו וז"ל "ודע, כי כל בני אדם עבדי תאות העולם, והמלך באמת שיש לו נזר ועטרת מלכות בראשו, כל מי שהוא חפשי מן התאוות". אמת ונכון הדבר שהוא פלא לא להשתייך להרוב ההולכים אחר תאוותם והם עבדי עולם הזה, אבל מי ש"רצוננו לראות את מלכנו", מי שרצונו לזכות להיות בבחינת עבד מלך מלך, היינו שהעבד עצמו מלך חפשי מן התאוות, ימצא במה שכתבנו דרך שאינו פלא, והוא ע"י גיעה בתורה שמתרומם להכיר חובתו בעולמו מעל הבלי הזמן, הוא זה שהתנא (אבות ו, ב) אומר עליו אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, הוא אינו צריך ללכת נגד הזרם של רוב בני אדם כי הוא מתרומם מעל גובה הזרם...

FREEING THE SEVENTH SIDE WITHIN

Rabbi Yoel Klein

Everyone wants to be healthy these days. To get there, some people look to exercise while others are very careful as to what they eat. Either way, in Birkas Hachodesh we ask for a life of “chilutz atzamos,” which loosely translated means physical health. A more literal translation though would be “freedom of the bones,” which leads us to ask: in what ways are our bones in bondage? For an answer, we can recall the times in life we may have been told – “you’ve got to get it into your bones!” That is, whatever we were learning had to be absorbed into the deepest levels of our beings. In Birkas Hachodesh, we are thus asking Hashem for a life released from any form of repression, allowing who we really are to flow seamlessly into the world.

There is a famous chazal that says that only one who toils in Torah is really a free man. Simply put, without Torah we will in the end be ruled by the forces of desire and ego that trap a person into a false sense of movement while actually holding him hostage to limits of nature. When one powerfully learns Torah, he rises above these boundaries and can be free to grow in ways unimaginable.

Reb Boruch of Medzibuz explains why the chag of Shavuos is known as “chag ha’atzeres,” which holds a connotation of “otzer,” or storehouse. This is to remind us that the fire of the Torah is stored in deepest part, the very bones, of each Yid. At the core of our seemingly finite being is an infinite Torah. By delving into its light we release and connect with that part of ourselves that has no limits.

Extending this, the Maharal of Prague says that when we stood at Har Sinai, the voice of Hashem was heard as coming from the east. Suddenly, it changed directions and seemed to be coming from the west. Soon it changed to the north, then south, then from above and then from below. Finally, says the Maharal, the divine voice at matan Torah was heard emanating from within their own beings.

The Sfas Emes points out that these six directions are like a three dimensional cube with six sides: the four directions plus up and down. These six sides correspond to the six days of the week. The Sfas Emes teaches us that the seventh “side” is actually the space within the cube. This represents Shabbos which is the life-force keeping us spiritually alive the whole week.

We can now understand why the chag is called Shavuos, literally weeks, stemming from the word seven, the days of the week. As we’ve seen, the freedom of the Torah is that energy coming from the “seventh side,” the hidden power of godliness within our very essence. Amazingly enough, the word sheva, seven, and sova, or satisfied, are spelled the exact same way, which helps us now understand that this liberation of who we really are is actually that which brings us

the greatest fulfillment in life and therefore in the end, to a balanced spiritual and physical health.

Often though we find that as much as we believe in our latent hidden power and even feel inspired by a chag that allows us a glimmer and maybe even a touch of it, afterwards we fail to integrate it into the rest of our lives. As the parable goes, there was once a fantastic wedding. It was the talk of the town and went off perfectly with great pomp and grandeur. Everything from the music to the food to the company was just perfect. At the end the chasson and kallah were seen with separate suitcases leaving to their own cars. “The wedding was amazing and now were going home to our original lives.” This is obviously a ridiculous scenario. The purpose of the wedding was not simply to celebrate two people having found each other, but for those individuals to unify and begin a new journey together. So too the greatness of an inspiring holiday is to use it as a springboard for an eternally growing connection. To get there we have to begin by doing our part in opening the gates.

One Shavuos morning after an incredible davening, the Ropshitzer Rebbe went over to one of his chassidim, holding a large gemara under his arm. Placing it down in front of him, the Rebbe said, “My sweet Yid, know that Hashem heard your beautiful and heartfelt yearning for the Torah. Your prayers have been answered - here’s the gemara, open it up and start learning”.

To gain deeper insight into this we turn to cheesecake. Beyond the fact that cheesecake tastes great and we are meant to enjoy the Yom Tov, a reason given for eating dairy products on Shavuos is that the numerical value of the word chalav, or milk, equals 40, the amount of days that Moshe rabeinu was in heaven receiving the Torah. The gemara tells us that at the conclusion of those 40 days of learning Torah literally in heaven with Hashem Himself, Moshe was asked if he understood all that was taught. To which he replied, no, after all this toil I still don’t understand it. Hashem then said- now that you’ve done your part in the effort, I will give the entire Torah to you as a gift. The dairy is there then to remind us of this vital key to unlocking the awesome limitless greatness we have hiding within each and every one of us. To give every ounce of our being over to it, to work with everything we’ve got and at the same time remembering that the end product of actual success is based solely on the effort being blessed by Hashem and not our intellectual prowess. With our heartfelt davening, and real life dedication of time, strength and perseverance, Hashem will surely help us reach for, find and soar with that infinite part of our lives, freeing us to be truly one with ourselves and one with Him.

Have an amazing Shabbos and Shavuos! 🌟

אפית לחמניות חלביות

הרב משה נאומבורג

עשיית ליקר חלבי

בגמ' בפסחים הובא דין "אין לשיין את העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה", מבואר בדברי הגמ' איסור ברור שאין לעשות מיני לחמים חלביים מחשש שיבוא לידי עבירה בכך, והוא בזה שישכח שהלחמים חלביים ויבוא לאוכלם בעת שאוכלים ארוחה בשרית. איסור זה קיים גם בעשיית לחמים בשריים, דגם בזה יבוא לידי הרגל עבירה בזה שישכח ויאכלם בעת ארוחה חלבית. בהמשך הגמ' מובא שישנה תקנה להתיר את עשיית הלחם החלבי או הבשרי, ולקמן יבואר אופני ההתר.

האופנים שנאסרו

עשיית לחם חלבי באופן האסור קיימת בכמה אופנים א. ללוש בצק עם חלב ב. למלאות פת לפני האפיה במילוי חלבי ג. למרוח מעל גבי הבצק דבר חלבי ד. לאפות פת בתבנית המשוחה בחמאה וכיו"ב. היות ובכל אלו נחשבת הפת לחלבית ויבוא לידי מכשול.

על איזה סוגי מאפים נאמר האיסור

הראשונים פירשו שכונת הגמ' "עיסה" הוא על עיסה שעושה ממנה לחם, היות והדרך לאכול לחם גם עם בשר וגם עם חלב, ואין דרך ליחדו רק לבשר או רק לחלב, וכן הפת היא עיקר מאכלו של האדם, ובזה החשש שמא בעת שיבוא לאכול לחמניות אלו כהרגלו עם הבשר ישכח שלחמניות אלו הם חלביות. עוד הובא בפוסקים שמשמע זה מיני מאפה שהדרך לאוכלם בעת ארוחה לצד המאכלים גם זה בכלל החשש, אבל מיני מזונות שאין הדרך לאוכלם בעת הארוחה בשעה שאוכל בשר או חלב אלא בסיום הארוחה, כגון מיני מאפה שיעודם לקינוח אין כל איסור לאפות דברים אלו, ודבר זה מצוי בעוגות ועוגיות סופגניות וכדומה, שהגם שאוכלם בזמן הארוחה, אבל כיון שאוכלם לבדם ובסיום הארוחה אין חשש בזה.

הגבלת חז"ל בגזירה זו

מדברי הפוסקים שהתירו לאפות מיני מאפה לקינוח מתבאר שלמדו שחז"ל הגבילו גזירה זו של "אין לשיין עיסה בחלב", שכן מן הדין היה צריך להיות שגם מיני קינוח יהיה אסור לעשותם חלבים, היות ומלבד מה שאסור לאכול חלב עם בשר, גם אסור לאכול חלב אחר אכילת בשר, ואם יש חשש שלא ידע שזה חלבי יש חשש שיקח לקינוח אחר אכילת בשר את אותו מאפה חלבי, ונמצא שעבר על תקנת חז"ל להמתין בין אכילת בשר לאכילת חלב, ומבואר שבכזה אופן לא גזרו חז"ל. ומזה הטעם נותני הכשרות במאפיות דורשים שיהיה מודבק מע"ג חלק מהמאפים "חלבי" מהחשש שלא ידעו שהם חלביים ויבוא לאוכלם בתוך שש שעות מאכילת בשר, אבל מהחשש של שמא יבוא לאכול עם בשר ממש אין לחשוש היות ואין הדרך לאכול מאפים אלו לצד אכילת בשר.

איסור לעשות מיני מאפה בשריים

יש לציין שמיני מאפה שהדרך לאוכלם עם חלב, כגון בשעת שתיית קפה וכיו"ב, יהיה אסור לעשותם בשריים, מאחר והדרך לאוכלם עם חלב, ויש חשש שיבוא לידי מכשול.

יין חלבי

במגן אברהם (תמז, מה) הביא בשם הצמח צדק שמחמת גזירה זו אסור לעשות יין חלבי, וביארו שהגם שמקור האיסור נאמר בפת בלבד, מ"מ גם ביין יש לאסור היות וגם בו יש אותו חשש שכן רגילים לשתות יין גם בסעודה בשרית. והנה כפי המבואר כל החשש הנ"ל הוא רק בעת אכילת הדבר ממש ולא אחריו, וצריך לומר שהחשש ככל הנראה הוא מחמת ששותים יין בעוד הבשר עדיין בפיו.

ליקר חלבי

הכנת ליקר הוא דבר מצוי, שכן הוא קל להכנה ותנאי מטבח ביתי

מאפשרים להכינו, ולהאמור אפשר לבוא לידי מכשול שכן ליקר הוא דבר ששותים באמצע הסעודה, ואם לא יזכור שהוא חלבי יבוא לשתות ממנו גם בסעודה בשרית, וכפי שיתבאר יש אופני היתר, ולקמן יבואר.

תקנה להתר לחמניות אלו

בגמ' מבואר שאם לש את העיסה בחלב "כעין תורא" שרי, פירוש: כעין השור מותר, ונחלקו הראשו' בפירוש דברי הגמ' "כעין תורא", יש אומרים שכונת הגמ' כלפי הכמות, והוא שאם יעשה לחמניות אלו בכמות מועטת כמו עין של שור שהיא קטנה מותר, והטעם בזה היות ולא יבואר כי אם לזמן מועט ובזמן מועט זה עדין יזכור האיך אפה את אותה הפת. ויש שפירשו שהכונה כלפי הצורה, והוא שאם יעשה את העיסה בצורה שונה כדוגמת "עין של שור", מותר, והטעם בזה היות ולא יבוא לידי מכשול שכן הצורה השונה תזכיר לו את אופן עשיית המאפה, ולהלכה נוקטים את שני הפירושים. ולפי"ז אם בא לאפות כמות מועטת של לחמניות, או שאופה לחמניות בצורה שונה אפי' הרבה לחמניות יהיה מותר לעשות לחמניות חלביות אלו ולאפותם.

היתרים אלו רק קודם האפיה

כתבו הפוסקים שהיתרים אלו מועילים דווקא אם עשאו קודם האפיה, כגון שיצר צורה שונה בעודה עיסה, וכן אפה מראש כמות מועטת, אבל אם אפה באופן שיביא לידי מכשול שאפה כשהוא בצורה הרגילה, או אפה מראש כמות מרובה, לא יועיל אח"כ לתקנו.

אפה באופן האסור

כתבו הפוסקים שאם אפה באופן האסור, לא יועיל לחתוך אחר האפיה את הפת בצורה שונה שתזכיר לו, וכן לא יועיל להמעיט את הכמות ע"י שיחלק לאחרים לכל אחד כמות קטנה, ומבואר מכל זה יסוד גדול בגזירת חז"ל זו, שהאופה באופן האסור חל "חלות" איסור על הדבר הנאפה וכאילו היא נבילה-דרבנן, ולכך אחר שנהיה חלות איסור ונעשה נבילה בעצם מה יועיל לתקנו.

פרטי הדין של פת מועטת

כאמור ההיתר שנאמר באפיית לחם חלבי הוא אם מראש יאפה כמות מועטת. כמות מועטת כתבו הפוסקים שהוא כמות העומדת להאכל ביום אחד אפי' בכמה ארוחות, כי באותו היום עדין זוכר שאפה את זה כחלבי, אבל כמות לשני ימים אסור. אלא שבזה יש חילוק לבני ספרד שלהם שיעור כמות מועטת הוא כפי הנצרך לסעודה אחת, ולא ליום אחד.

ניצוד משערים

שיעור מרובה או מועט אינו תלוי בגודל הלחמים, או בכמות הלחמים, אלא תלוי הדבר בכמות האוכלים של אותו היום, ולכך אם יש לו הרבה סועדים יכול להכין כמות גדולה היות והיא תאכל לאותו היום ולא יבואר ממנה ליום המחרת, אבל אם בני הבית מועטים ואין לו אורחים יעשה בכמות הנצרכת להם לאותו היום בלבד. לאור הגדרת היתר זה, יש לאדם לשער את הכמות הנצרכת לו לכל היום או לסעודה, והכמות שמשער בלבד יוכל לאפות.

אפה כמות מועטת ונשאר

אם אפה כמות מועטת ביחס למה ששיער ואעפ"כ נשאר לו, יש שרצו לומר שלא חל על זה איסור היות ואפה באופן המותר ויכול לאוכלם, אלא שיש לו לעשות שינוי, או לחלק באופן שיהיה כמות מועטת.

מחמת קוצר המקום לא נכתבו כל הפרטים בסוגיא זו, אי"ה בשבוע הבא נרחיב ונדון בהתר של "שינוי הפת" ובעוד פרטים נוספים וחשובים...

בענינים הנוגעים לחג השבועות

הרב משה יונה הרטמן שליט"א

חיוב נשים בשמחה בשבועות

ידועים הדברים שכתב בספר דברי יחזקאל לבאר שיטת הראשונים דספירת העומר לא הוה מצות עשה שהזמן גרמא, משום שאין העומר תלוי בזמן של ט"ז ניסן, אלא בהיותו מחרת הפסח. יעו"ש. והראה גיסי הרב נתנאל וייס שליט"א כעין דברים אלו בדברי הגרעק"א (בתוספות על המשניות בכורים פ"א מ"ו) שכתב דכל דאין זמן המצוה משום גוף הזמן, אלא משום טעם אחר, לא חשיב זה מ"ע שהזמן גרמא, והגרעק"א מביא דברים אלו מהטורי אבן.

ואשר לפי זה יש לדון בשמחת יום טוב של חג השבועות, דהרי אינו תלוי בזמן מסוים, אלא בהיותו יום הנ' אחר ספירת העומר, האם לא חשיב זה זמן גרמא, לפי מש"כ בדברי יחזקאל. ויהא בזה נפק"מ למה שכתב בשו"ת הגרעק"א דנשים אינם חוזרות אם שכחו יעלה ויבא, משום דהוה שמחת יו"ט מ"ע שהז"ג. ואם יום חג השבועות אינו זמן גרמא, לכאן' יהא הדין דגם נשים צריכים לחזור בשכחו יעלה ויבא. ולא מצינו שנתפרשה הלכה זו. וצ"ע.

אכן לפי דברי הריטב"א בשבת דף פ"ז דיום השבועות תלוי בזמן מסוים, ולא בחמשים יום, קושיא מעיקרא ליתא (הובאו דבריו בגליון 'ראש הגבעה' לפרשת בחקתי).

ויש לדון באופן אחר דהנה אמרו בגמ' פסחים סח: הכל מודים דבעינן נמי לכם וכתב רש"י להראות שנח ומקובל יום זה לישראל שנתנה בו תורה. ודן בזה מו"ר הגאון רבי חיים מרדכי הכהן דולני שליט"א האם הוא זה מחייב מחדש, של להראות שיום זה נח ומרוצה (והראה למה שכתב שם בחידושי רבינו דוד) או דלמא, הוא מאותו המחייב של שמחת יום טוב.

ואמר בזה מו"ר הגר"ח הכהן קפלן שליט"א דנפק"מ לדין שמחה, דאם בכל יו"ט נחלקו אם הוא חיוב נשים, או חיוב על בעלה לשמחה, הנה חיוב עצמי זה של להראות שהוא יום נח ומקובל, ודאי הוה מצוה בפני עצמה, ונשים יהיו פטורות משום שהוא זמן גרמא. [ואמר בזה עוד נפק"מ לפמש"כ הראשונים בביצה טז. דמה דאמרו שם דהוצאות יו"ט אינם בכלל הדברים הקצובים לו מר"ה ועד ר"ה, היינו דוקא לענין שמחת יו"ט, ולא לשאר מצות חג,

יעו"ש בשטמ"ק. ודבר זה יהא נפק"מ אם מצות השמחה בעצרת הוא משום שמחת יו"ט דעלמא או מצוה בפנ"ע].

ואשר לפי"ז, דעיקר המחייב של שמחת החג הוא משום להראות שהוא נח ומקובל, ומשום האי טעמא נשים פטורות, וכמבואר, דמחייב זה הוא מחייב בפנ"ע והוא מ"ע שהז"ג.

רות

איסור תחומין ביו"ט

שיטת רש"י (חגיגה יז:) דתחומין אסור גם ביו"ט, אמנם רוב ראשונים (הובאו במנ"ח מצוה רח"צ סק"ה) פליגי על רש"י וס"ל דאין איסור תחומין ביו"ט. אמנם נראה להראות כדברי רש"י בתרגום רות בפרק א' פס' ט"ז אמרת נעמי אתפקדנא למטר שביא ויומא טבא בדיל דלא להלכא בר מתרין אלפין אמין. הרי להדיא בתרגום דאיסור תחומין הוא גם ביו"ט. ולכאן' מכאן קשה על דברי הראשונים דפליגי על רש"י. וצ"ע.

באיסור יחוד פנויה

יבמות מז: אסור לן יחוד. ופירש רש"י להתיחד עם אשת איש. אולם רש"י על הפסוק שם (רות פ"א פט"ז) כ' אסר לנו להתייחד נקבה עם זכר שאינה אישה. משמע דמירי גם באיסור יחוד פנויה. והקשה בספר מאורי המועדים להגרמ"ד הלוי שליט"א דהרי איסור יחוד פנויה לא נאסר עד דוד ובית דינו (כמ"ש הרמב"ם בהל' איסורי ביאה פכ"ב ה"ג).

ולכאן' צ"ל דכונת רש"י בפירושו על רות מתפרש לפי מה שכתב בפירושו למסכת יבמות, דהכונה זכר שאינה אישה, היינו לאיסור אשת איש.

ויש להוכיח דבר זה, דהרי רות עצמה נתייחדה עם בועז, כמבואר בקרא, ובגמ' סנהדרין פרק שני הפליגו בשבח בועז, ואם לא היה במקום יחוד, מה שבח הוא זה. כן בתרגום (פ"ג פ"ח) שבחוהו על דכבש יצריה. ומינה מבואר דהיה באופן של יחוד פנויה, ואם נאסר כבר יחוד פנויה, היאך התירה לעצמה. ובע"כ דכונת רש"י ליחוד אשת איש, וכמו שכתוב במסכת יבמות...

חיוב סעודה בשבועות

הרב מאיר שולביץ

בגמ' פסחים דף סח ע"ב רב יוסף ביומא דעצרתא אמר: עבדי לי עגלא תלתא. אמר: אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא. וביאר רש"י שם, תילתא - שלישי לבטן, ומובחר הוא. עבדי לי - היה מצוה לאנשי ביתו להכין לו סעודה. אי לאו האי יומא - שלמדתי תורה ונתרוממתי - הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף, ומה ביני לבינים.

דברי הגמ' כאן טעונים הסבר מכמה פנים, לכאורה בחג השבועות שמהות וענינו יום קבלת התורה, ואשר בחר בנו מכל עם, מדוע בו דווקא צריך לבטא את ההודאה ע"י סעודה מובחרת, היה ראוי ע"י חיזוק בתורה וכדו', וגם לשון הגמ' היה צ"ל אי לאו מתן תורה, ומה הכונה אי לאו 'ההוא יומא'. וגם דברי רש"י צ"ב שלמדתי תורה ונתרוממתי זה מה שגידל את רב יוסף ולא דווקא ההוא יומא, ומה זה שייך שמחתו לההוא יומא בדוקא. אלא היה צ"ל אם לא למדתי תורה כמה יוסף איכא בשוקא ומעלתו הייתה רק בגלל שלמד ולא שייך כלל לעצם זמן מתן תורה.

והנה ידוע לבאר על מה שאמר "ההוא יומא", דמשמע דיומא קא גרים מבארים העולם עפ"י הנאמר בברכות דף ת, הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו ששברי לוחות ולוחות מונחים בארון, שהנה בשלהי הוריות איתא (יד א) שרב יוסף חלה ושכח תלמודו, ולפי"ז קאמר שאע"פ ששכח תלמודו מעלת יום שניתנה בו תורה היא הגורמת למעלתו וחשיבותו, שהרי ביום מתן תורה ניתנו לוחות הראשונות, ואף על פי שנשתברו עדיין חשיבותם בעינה עומדת ומונחים הם בארון כאילו לא נשתברו, ואי לאו ההוא יומא שניתנו בו לוחות הראשונות לא היו ידעינן שיש מעלה בשברי הלוחות, וזהו שאמר ההוא יומא קא גרים כמו שנתבאר הכא שזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו הוא בבחינת שברי לוחות.

ונראה להוסיף בזה דמדוע באמת הזהרו בזקן ששכח תלמודו שהרי למדתי תורה ונתרוממתי דהתורה היא מהפכת את האדם להיות

(המשך בעמוד 9...)

כאחר ממש, וכולו נהיה כגברא אחר, ולכן אף לאחר ששכח את התורה יש לכבדו, ומדויק בלשון רש"י שנתגדלתי ונתרוממתי.

אמנם עדיין צריך להבין מדוע צריך לבטא את שמחתו בכך שעשה סעודה ולא בחיזוק רוחני וכדו', והנראה לבאר בזה, דעיקר מעלת התורה ובכך שה' בחר בנו, היא שהתורה תהייה חלק ממציותא ישראל, ולא רק כחכמה חיצונית אלא אשר בחר בנו להיות אוריייתא וישראל חד ממש, ולכן הצורה לבטא שהתורה נהפכה להיות חלק ממציותאנו ממש הוא ע"י השמחה, והסעודה שכן היא מציותא חיו ובזה שמחתו ואין זה דבר חיצוני ממנו, כי דבר חשוב עושים ממנו עסק.

והנה החורבן הגיע שלא ברכו בתורה תחילה שאז ר"ל היתה הבחינה ההפוכה שלא החשיבו את התורה, וראיתי משמיה דמרן הגריש"א זצ"ל שביאר כן, והביא לר"ן שם (דף פ"א) בשם הר"י ז"ל דליכא למימר על עזבם את תורתם כפשוטו שעזבו את התורה ולא היו עוסקין בה, דא"כ למה לא פירשוהו והלא דבר גלוי היה וקל לפרש, אלא ודאי היו עוסקין בתורה תמיד ולפיכך היו חכמים ונביאים תמהים על מה אבדה הארץ עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו שהוא יודע מעמקי הלב שלא היו מברכין בתורה תחלה, ולא שלא היו מברכין סתם אשר בחר בנו וגו' אלא שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך ולא היו שמחים בה שיהא ראוי לברך עליה, ובזה שלא בירכו התבטא שהתורה לא גרמה להם לשמחה, וכאילו שהתורה חכמה כשאר החכמות ח"ו, ועקרו בזה את יסוד התורה, ואם אדם אינו מרגיש שמחה בלימוד התורה הרי"ז בכלל על שלא בירכו בתורה תחילה. ולזה סבר ר' יוסף שאם למד תורה ואינו מבטא השמחה לפני קהל עם ועדה שבזה הוא מחשיב את התורה"ק בעיני כולם הרי"ז "שלא בירכו בתורה תחילה" ואף שהיה גדול בענוותנותו מ"מ אין לפניו ברירה אחרת מאחר שהיה חייב לגלות ולהראות השמחה הגדולה בתורה"ק. וזהו הביאור נמי בהמשך הגמ' כאן בר"ש דתלי וקאי בעיבא דדשא וכו' והכל היה להראות בפירסום גדול גודל שמחתו בתורה"ק.

ונראה לפי"ז דהנה במכילתא (מסכתא דבחדש פרשה ה) כתוב נגלה על בני עשו הרשע ואמר להם, מקבלים אתם עליכם את התורה, אמרו לו, מה כתיב בה, אמר להם: לא תרצח. אמרו לו, זו היא ירושה שהורישנו אבינו, שנאמר ועל חרבך תחיה. נגלה על בני עמון ומואב, אמר להם, מקבלים אתם את התורה. אמרו לו, מה כתוב בה, אמר להם, לא תנאף. אמרו לו, כלנו מניאוף דכתיב ותהרין שתי בנות לוט

מאביהם, והיאך נקבלה. נגלה על בני ישמעאל, אמר להם, מקבלים אתם עליכם את התורה. אמרו לו, מה כתוב בה, אמר להם, אל תגנוב. אמרו לו, בזה הברכה נתברך אבינו, דכתיב והוא יהיה פרא אדם, וכתיב כי גנב גנבתי. וכשבא אצל ישראל, מימינו אש דת למו, פתחו כלם פיהם ואמרו: כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, וכן הוא אומר עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים. ע"כ.

וידוע לתמוה בזה טובא, הרי כל הדברים הללו הם חייבים מצד ז' מצוות בני נח, והתירוץ שהקב"ה רצה ליתן התורה במהלך שייהפך לחלק מהמהות שלהם, ולזה לא הסיכמו וטענו הלא זה ירושה מאבינו, וידוע כבר מהבית הלוי שהאריך בזה בדרושים לחלק בין ז' מצוות ב"נ שזה רק בגדר חיובין ואינן חלק מהמהות ואין דין לגוי למסור נפש, לבין ישראל שכל כולו משועבד וקנוי לתורה, ולזה הם לא הסיכמו, אבל ישראל שאמרו נעשה ונשמע קבלו להיות כעבדי ה' ושהתורה הקדושה לא תהיה כדבר חיצוני אלא כדבר מהותי שכל כולו משנה את מהותו וצורתו של הישראל.

ולכן אדרבה ביום זה שמחים בסעודה ומראים שגם בכל הליכותינו ועניינינו - התורה היא מציותא חיינו. וסעודה של ישראל יש לה צורה, והתורה היא כי הם חיינו וכל הליכותינו ודרכינו ממנה באים.

והנה כבר שמעתי ממורנו הרב דניאל בלסקי שליט"א שעורר שיש דברים הרבה שכל ענינם הוא רחוק מצורת ישראל ומחפשים ק"נ טעמים לטעון מה הבעיה בזה וכו', אבל האמת היא שאין זה שייך לבנים אתם לה' אלו קיבצם שזהו הנהגה אחרת הנדרשת מעם ישראל בניו של מקום שקבלו את התורה לא כחכמה חיצונית, אלא כדבר מהותי שמשנה סדרי בראשית ואת כל מהותו של האדם, שלכן קבל תורה והוא כבר בדרגה אחרת מהגוי.

ולפי"ז עיקר השמחה הוא לאו דווקא מצד התורה גרידא, אלא מצד התורה והמצוות, וכל דיני ישראל שהם מגדלים את האדם ומשנים את מהותו וענינו מכל עם ולשון.

אבל הא מיהת נראה פשוט שבדרך כלל לא שייך להגיע לשום מעלה אצל ישראל בלי למדתי תורה ונתרוממתי, דאיש שלומד תורה ואיש שרק משתדל לקיים בלא לימוד תורה, אין שום דמיון בקיומה של תורה ובהנהגת התורה בין זה לזה, דרוממות האדם היא ע"י התורה וזהו למדתי תורה ונתגדלתי.

הקב"ה יזכנו לשמוח בתורה, ולהרגיש שאוריייתא וישראל וקוב"ה

UNIVERSAL MITZVOS, INDIVIDUAL EXPERIENCE

Rabbi Yaakov Klein

The seforim teach that our parsha, which begins with the words "Nasso es rosh b'nei Yisrael" and contains the blessing of Birchah Kohanim, has a special ability to strengthen the Jewish soul and fill our nation with a sense of confidence before the chag of Shavuot. While the parsha is packed with wondrous hints to avodah Hashem, perhaps the most fundamental idea may be learned from the offering of the Nesi'im, the offerings brought by the leaders of each shevet for use in the newly consecrated Mishkan.

The Torah goes to great lengths to describe the offerings of the Nesi'im, devoting eighty-three verses to delineate these gifts. Yet, the Lubavitcher Rebbe zy" a and other tzaddikim point out that each shevet brought an identical offering! If, as is well known, the Torah includes not a single extra word or redundant letter, why does it spend so much time discussing the offerings of the Nesi'im? Wouldn't it have been far more economical to simply describe the offering and then explain that each of the shevatim brought these very same gifts?

The Lubavitcher Rebbe answers with a profound idea. He explains that this parsha of the Nesi'im presented an opportunity for the Torah to teach us an important lesson: While every member of our holy nation is commanded to follow the very same Torah and perform the very same mitzvos, the individuality of the Jewish soul gives rise to unique intention, imbuing the action with a singular, inimitable spirit. While the thirty Jews in a shtieble minyan may don identical pairs of Tefillin in the very same manner, each act, as a receptacle for the holy desire founded on gratitude, faith, and struggle unique to the individual circumstances of the one who performs it, is different from the next. Although it appears, on an external level, as if the Nesi'im all brought the very same offering, the Torah goes out of the way to mention each individual offering to teach us that b'pnimiyus, on a deeper level, each offering was entirely different, a universe of its own.

Sometimes it is easy to feel like there is no spirituality in a universal system like Torah and mitzvos. If spirituality is a personal

experience, founded upon the individuality of each soul and a special perspective on the world which stems from the uniqueness of one's situation, how can we build a relationship with Hashem by way of identical actions taken by the masses, as one? Based on this idea, the answer becomes clear. Seen as a mere action - a body without a soul - a common mitzvah may indeed appear to lack individual expression. However, when we arrive at the understanding that the physical action of a mitzvah is merely a vessel for our intention - the knowledge, love, and awe of Hashem which, founded upon our unique life-circumstances and personal struggles and triumphs, we possess in a way nobody else ever will, we are able to realize that, in truth, the mitzvos provide greatest opportunity for individual expression; the ability to wear our own tefillin, don our own tzitzis, and kindle our own Shabbos candles. We all walk the same road - in our own pair of shoes!...

פסוק בפרשה הרב גרשון ברטמן

**וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמֵי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי אֲבָרְכֶם
[במדבר פרק ו' פסוק כ"ז]**

הברכה תלויה רק בקב"ה

ואני אברכם, שלא יהיו ישראל אומרים ברכותינו תלויות בכהנים ת"ל ואני אברכם, שלא יהיו הכהנים אומרים וכן נברך את ישראל ת"ל ואני אברכם אני אברך את עמי ישראל, וכן הוא אומר כי ה' אלהיך ברכך בכל מעשה ידיך (דברים ב ז) כאשר דבר לך.

[ספרי פרשת נשא פייסקא מג]

כה תברכו את בני, כלומר לא תברכו מברכת פיכם, כאדם שאומר תבואתה לראש פלוני כך וכך, אלא אלי תתפללו שאברכם אני, כמו שמפרש ושמו את שמי על בני כשיברכו הכהנים לישראל בשמי ולא בשמם כמו שהתפללו הכהנים ואומרים יברכך ה', ישא ה' פניו אליך, וכו'.

[רשב"ם]

ושמו את שמי, הזכרת שמי בכל ברכה וברכה שיברכום בשמי ולא בשמם, היינו ואני אברכם, ואני אברכם לישראל שלא יהיו הכהנים אומרים אנו נברך ישראל.

[חזקוני]

ר"ל שהכהנים הם רק פותחים צנורי השפע, ואח"כ תרד הברכה מהש"ת בעצמו לישראל.

[מלבי"ם]

הכהנים מברכים והקב"ה מסכים על ידם

תניא, ר' עקיבא אומר, למדנו ברכה לישראל מפי כהנים, מפי הגבורה לא למדנו, כשהוא אומר ואני אברכם, הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקב"ה מסכים על ידם.

[חולין מ"ט ע"א]

ואני אברכם בגימטריא 'אסכימה עלי ידיכם'.

[בעל הטורים]

הכהנים גורמים שבני ישראל יתבוננו שמקור הברכות הוא ה'

וטעם 'ושמו את שמי על בני ישראל', במה שהם מברכים את הברכה הנזכרת, שמייחדים בה כל הטובות והצלחות הזמניות והנצחיות רק אליו ית', בזה יעוררו את לב בני ישראל שלא ישימו בטחונם בכחם ועוצם ידם לעשות חיל, כי כל זה הוא ונתעה אם ה' לא יפתח את אוצרו הטוב לברכם ולשמרם ולהשפיעם בכל טוב ומבט תקותם לא יהיה רק על ה' וכל דאגת לבבם רק להיות דבוק בו בלי פירוד מחשבי.

[הכתב והקבלה]

תפקיד הכהנים "להניח" את שם ה' על ישראל, למען יהיו ישראל מרכבה לשכינה, עליהם להטביע את השם הקדוש "ה'" על כל יחסי ישראל. עליהם לבטא שישראל מצפים רק מאת ה' לכל ברכה ולכל שמירה, לכל התגלות ולכל כשרון, לכל שאת ולכל שלום, והם מצפים לכל אלה רק מאת ה' - כדי שהברכה והשמירה, ההתגלות והכשרון, השאת והשלום יהיו הם עצמם לשם ה'. הם יהיו לספר

נורא עלילות, שה' מתגלה על ידו. וכך הבטיחנו ה'. הכהן נועד להיות הכלי, שבאמצעותו ייקרא שם ה' על ישראל. והקהל העומד להתברך יקרא לו להיות כלי לברכה, ואז יברכם ה'.

[רש"י הירש]

תברכו את בני ישראל ב'כה' - קבלת עול מלכות שמים

'כה' רומז לכ"ה אותיות של פסוק ראשון דקריאת שמע, שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, שעניינו קבלת עול מלכות שמים ומסירות נפש לשמו יתברך. תכלית כל הברכות והקבלות הוא עול מלכות שמים. וזהו 'כה' תברכו את בני ישראל, תברכו אותם בברכת 'כה', שיוכלו לקבל עליהם עול מלכות שמים, שזה מקור הברכה לאיש יהודי, להתחזק בהש"ת ולבטוח בו, ושיקבלו עליהם מסירות נפש באמת, שזה מונע את יהודי מלעבור על רצון ה'. והאמת היא שכל מה שאיש יהודי מוסר מרצונו לה', זה בחינת מסירות נפש, שמבטל כל רצונו להש"ת.

[ברכת אברהם - סלונים]

הכהנים מברכים את ישראל כאות הכרת הטוב

נראה לי שהקב"ה ציוה לכהנים שיברכו לישראל, תמיד ברכתם בפיהם, להכרת טובה, יען כי ישראל הם מחזיקים את הכהנים על התורה והעבודה, שאין לכהנים חלק ונחלה בארץ, כי ה' הוא נחלתם, וישראל חרשו וזרעו וקצרו ונתנו לפי הכהנים כבחינת יששכר וזבולון, לכן הטיל ה' עליהם לברכן תמיד. וזהו שמסיים הפסוק 'ושמו את שמי על בני ישראל' - דהיינו שיפעלו שיחול שמי עליהם ויהיו כולם בבחינת הכהנים, ועמדו זרים ורעו צאנכם, וברכת ה' מאליו תבוא, אזי 'ואני אברכם', ולא יצטרכו לברכתם של הכהנים.

[כתב סופר]

כהן מחלל שבת

פנה רבי יצחק קוסובסקי מיוהניסבורג אל גיסו, רבי חיים עוזר גרודזינסקי היושב בוילנא, בשאלה: כהנים בקהילתי שמחללים שבת בפרהסיא, אבל לא מפני שפרוצים בעבירה זו גרידא, אלא שנתרחקו הרבה מידיעת התורה, וקרובים להיות תינוקות שנשבו, האפסלם לדוכן כדין המבואר בפוסקים שהמחלל שבת בפרהסיא דינו כמומר לע"ז, ולא ישא כפיו?

השיבו רבי חיים עוזר: אין לפסלם, כי עלולים יהיו לשכוח שהם כהנים בכלל, ויבואו חלילה לשאת נשים הפסולות לכהונה, ולהיטמא למתים, שהרי רק עלייתם לדוכן משמשת להם זכרון שמוצאם מגזע הכהונה.

[ממעיינות הנצח]

תנועת הידיים בברכת כהנים מעוררת את הכוונה הפנימית

"בשנים האחרונות ראיתי מנהג שאנשים נוהגים בברכת כהנים לפתוח את ידיהם בתנוחה של בקשה וקבלת הברכה, כמו ב'פּוֹתַחַת את ידיך' ב'אשרי'. התחלתי לנהוג מנהג זה, למרות שאין זה מנהג בית אבותי, כי אני מרגיש שזה ממש עוזר לי להתחבר למשמעות של ברכת כהנים. התנועה החיצונית ממש מעוררת את הפנימית"...

[הרב יצחק בניש, גבעת המבט]

שאל את הרב

אמר "היום יום האחרון לספירה"

נערך ע"י הרב אברהם משה רוט

שאלה:

ז. כמה אחרונים כתבו בזה שמי שאמר 'היום יום ראשון בעומר' או 'היום יום שני' וכדומה יצא ידי חובתו, ואדרבה, יש שכתבו שזהו הלשון הראוי יותר שהרי כאשר כתבה תורה 'יהי ערב ויהי בוקר יום אחד' תמהו חז"ל מדוע לא כתבה 'יום ראשון', עיין רש"י על התורה, וא"כ גם בספירת העומר שפיר אפשר לומר 'יום ראשון בעומר'. הרי שסברו שזוהי ספירה סדרתית, כמו בימות השבוע שאנו מונים את סדר הימים ולא את כמותם.

ח. לפי זה יש מקום לומר שגם מי שאמר 'היום יום האחרון בעומר' או 'היום יום מסוימים לספור ספירת העומר' יצא בזה ידי הספירה, שהרי סוף סוף אמר שזהו היום האחרון לספירה, ובה ספר את היום מבחינה סדרתית: זהו היום האחרון מתוך חמישים ימי הספירה.

ט. אך אפשר לחלק בין אמירת 'היום מתחילים ספירת העומר' לבין מי שאמר 'היום מסוימים ספירת העומר', כי באמירת 'היום מתחילים' מובן בזה בבירור שהמספר של היום הוא 'יום אחד בעומר', כי לעולם מתחילים את הספירה במספר 'אחד', אבל כאשר מזכיר את סיום הספירה לא רמז כמה הם ימי הספירה, ואין כאן שום רמז שהיום מ"ט ימים לעומר, שהרי סיום ספירה יכול להיות בכל מספר שהוא, עיין בזה.

י. רבינו הגר"ח קנייבסקי שליט"א דימה זאת למי שאמר ביום י"ב לעומר "היום הספירה היא כמניין שבטיה" שאינו יכול לחזור ולברך כמה שרמז את הספירה, וכמו"כ מי שאומר 'היום יום האחרון לספירה' רמז בזה את הספירה ואינו חוזר ומברך.

יא. אמנם הגר"ח קנייבסקי עצמו אמר בשם דודו החזו"א שמי שאמר לבנו 'היום הוא יום הראשון לספירת העומר' יכול לחזור ולברך משום 'שראשון אינו אחד', ואעפ"כ לגבי מי שאמר 'היום יום האחרון לספירת העומר' החמיר בזה. הא כיצד?

יב. כנראה מכיון שתכלית ספירת הימים היא בשביל לדעת מתי הוא היום האחרון, אימתי יחול חג השבועות, לכן אע"פ שביום הראשון צריך להזכיר המספר מכל מקום ביום האחרון שהוא תכלית הספירה די בכך שאומר 'הגענו לתכלית הספירה', זהו היום האחרון לספירה. כי בזה מורה על המסקנא מהספירה איזה יום הוא יום מ"ט לעומר.

יג. ושם יש לומר שגם מי שאמר 'הגענו ליום האחרון לפני חג השבועות', הרי ספר בזה את הספירה, אע"פ שלא הזכיר את ספירת העומר, שהרי עיקר הספירה היא לדעת אימתי יום חג השבועות, שיספור זאת ולא יאבד החשבון, וכאשר אמר 'היום יום ערב חג השבועות' הרי ספר בזה את היום ביחס לחג השבועות.

יד. והנה הרוקח פירש מה שאמרה 'תספרו חמישים יום' אע"פ שאיננו סופרים אלא מ"ט ימים, שבחג השבועות אנו סופרים את היום החמישים ע"י שאנו מזכירים בתפילה ובקידוש שהוא חג השבועות. רואים אנו מדבריו שבספירת היום האחרון שהוא תכלית הספירה אין צריך להזכיר את מספרו 'חמישים יום' אלא די בכך שמזכירים את תכלית הספירה שזהו היום האחרון לעומר.

טו. ואמנם לפי דעת הרוקח עצמו נראה שהאומר 'היום יום האחרון לעומר' לא יצא, שהרי עדיין לא הושלמה ספירת העומר עד יום החמישים בחג השבועות, אבל עכ"פ לפי דעת שאר הראשונים שהספירה היא מ"ט יום [ופירשו את לשון הכתוב באופנים אחרים] יש לומר כיסוד דברי הרוקח שביום האחרון די בכך שמציין את תכלית הספירה 'היום הוא ערב שבועות'.

טז. עכ"פ לכתחילה מן הראוי להיזהר מלומר כך, ויתירה מזאת מצאנו באחרונים שהזהירו לא לומר בלשם 'יחוד' ביום האחרון את הפסוק 'לבע שבמות תמימות תהינה' כדי שלא ייחשב שספר שבע שבועות לעומר, אע"פ שכלל לא הזכיר 'היום' ולא היה אלא נקרא בתורה...

בשנה שעברה (כמו גם בשנה זו) חל ערב חג השבועות, יום מ"ט לעומר, בשבת קודש. לביל שבת לאחר קבלת-שבת בקהילתנו ברוב שירה וכיסופין, פנה אחד מחברנו אשר בלבו אש יוקדת, הלא הוא רבי אפרים הכהן שטרנברג שיחי', וקרא לחברו בעיניים בורקות: 'ברוך השם זכינו להגיע יחדיו ליום האחרון לספירת העומר, עומדים אנו ממש ביום האחרון לספירה, פסיעה אחת מקבלת התורה! א גיוועלד! א גישמאקא! היה שם ת"ח אחד ששמע את החברים מתרגשים, והפטיר לשכנו לספסל 'מסופקני אם יכולים הם לברך היום על ספירת העומר, שהרי כבר חזרו ואמרו כמה פעמים זה לזה 'הגענו ליום האחרון לספירת העומר'. ואין לך ספירה ברורה ומפורשת מזו.

מכיון שבשנה זו שוב חל ערב שבועות בשבת קודש, ומסתמא גם השנה תלהט אש קודש בין החברים, ויזכירו זה לזה 'היום משלימים הספירה', וכדומה, נפשי בשאלתי לברר הדין האם באמת אם אמר כן אינו חוזר ומברך על הספירה.

שאלה זו שייכת בשבת זו אצל הדרשנים הדורשים בבתי הכנסיות בין קבלת שבת למעריב, ומסתמא רבים מהם פותחים ואומרים 'ברוך השם שזכינו להגיע ליום האחרון לספירה' או 'זכינו להשלים שבעה שבועות קדושים של ההכנה לקבלת התורה' או אפילו רק אומרים 'עומדים אנו יום אחד קודם חג השבועות', וכדומה. ושאלתי היא האם באמירת לשונות אלו יצא ידי חובת הספירה.

תשובה:

א. נחלקו פוסקי זמנינו במי שאמר 'היום יום האחרון לספירת העומר' האם יכול לספור אח"כ בברכה, דעת הגרי"ש אלישיב והגרש"ז אויערבאך זצ"ל שיכול לספור בברכה, ואילו דעת הגר"ח קנייבסקי שליט"א וגיסו הגר"י זילברשטיין שליט"א שאינו יכול לחזור ולספור בברכה. ונבוא לבאר בעז"ה הצדדים לכאן ולכאן.

ב. תחילה יש לדון מה הדין אדם שאמר ביום הראשון לספירת העומר 'היום מתחילים לספור ספירת העומר' האם יצא ידי חובתו ולא יחזור ויברך, או שכיון שלא אמר את מספר הימים 'היום יום אחד' אלא רק אמר שזהו היום 'הראשון' לספירה, שבו מתחילים את הספירה, שוב אין כאן ספירה.

ג. ועיקר הספק בזה האם בספירת העומר אנו סופרים 'ספירה כמותית': כמות הימים שעברו, או שאנו סופרים 'ספירה סדרתית': מספרו של יום זה ביחס לימי הספירה, האם הוא היום הראשון או היום השני וכדומה.

ד. נביא דוגמא: מי שסופר את כספו על מנת ליתן ממנו מעשר, הוא סופר ספירה כמותית, מה סכום הכסף שברשותו. אבל מי שסופר את הצאן היוצא מן הדיר על מנת להקדיש את העשירי למעשר בהמה, איננו סופר 'כמות' אלא 'סדר', מי הראשון ומי השני וכו' עד שמגיע לעשירי.

ה. כך גם בספירת העומר, יתכן לומר שאנו מבקשים לדעת את מיקומו של היום הנוכחי ביחס לימי הספירה, האם הוא ראשון או שני או שלישי וכו', ויתכן לומר שאנו מבקשים למנות את סכום הימים שעברו עלינו, האם עברו עלינו יום אחד מן הספירה או שנים או שלושה וכו'.

ו. אם הספירה היא כמותית, הרי המילים 'היום מתחילים לספור ספירת העומר' אינם ספירה, שכן עדיין הוא לא ספר ואמר כמה ימים כבר הגיעו מאז העומר, [ואפילו אם אומר 'היום היום הראשון לעומר' יתכן שאין זה נחשב לספירה, שהרי לא אמר כמות 'יום אחד' אלא סדר 'יום ראשון'] אבל אם הספירה היא סדרתית אם כן כאשר אמר היום יום ראשון בעומר הרי זו ספירה מעולה, וכן כאשר אמר 'היום מתחילים לספור ספירת העומר' הרי אמר בזה שהיום הוא תחילת הספירה, כלומר, הוא היום הראשון.

מדור אחודה חידה

כל החידות שייכות לשבועות

א] חידה: באיזה דבר היו שווים ימי שפוט השופטים לדור החורבן של בית המקדש השני.

ב] חידה: היכן רמזו כאן במגילת רות שאם אין תורה אין קמח.

ג] חידה: לגבי איזה דבר נעמי ויעקב אבינו שוים.

ד] חידה: כמה שנים חיה רות.

ה] לפני עוור לרות. (פרק א טו) ותאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה שובי אחרי יבמתך: צ"ע למ"ד שמחלון וכליון גירום ורק אח"כ נשאו נשים הללו איך נעמי הצדקת הכשילה אותה ואמרה לה שובי אחרי יבמתך שתלך לבית אביה הרי כבר נתגיירה?

ו] הזהירה על עבודת כוכבים. כתב רש"י [א פסוק טז] על הפסוק באשר תלכי אלך, שהודיעה לה את המצוות ובתוך הדברים, אסור לנו עבודת אלילים אלהיך אלהי, וצ"ע הרי בלאו הכי גם גוי אסור בע"ז והיתה צריכה להודיעה רק דברים שאינם מז' מצוות דבני נח.

ז] מחשבה טובה בגוי הבא להתגייר. רש"י [א יט] ותלכנה שתיהם - אמר רבי אבהו בא וראה כמה חביבים הגרים לפני הקדוש ברוך הוא כיון שנתנה דעתה להתגייר השוה אותה הכתוב לנעמי: ויש לעיין במה דקאמר דכיון שנתנה דעתה להתגייר השוה הכתוב אותה לנעמי והרי ע"י בתוס' קידושין דף ט דכתבו וז"ל מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ובעובדי כוכבים איפכא מחשבה רעה הקב"ה מצרפה למעשה דכתיב וכו' ומחשבה טובה של עובדי כוכבים אין הקב"ה מצרפה למעשה דכתיב וכו' יעו"ש והרי מכיון דרות עדיין לא נתגיירה אלא דבאה להתגייר אבל באותו הזמן הרי עדיין היתה נכרית וא"כ הרי לגבי דידה אין המחשבה טובה נחשבת למעשה וצ"ע

ח] תקנו שלום לחבירו בה. [ב ד] והנה בעז בא מבית חם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ויאמרו לו יברכך ה': ובגמ' מכאן שבועז תקן לשאול שלום בשם ויש לעיין בזה מהא דאיתא בנדרים דף י וטעמא מאי תקינו רבנן כינויין הלא לימא קרבן ולימא קרבן דילמא אמר קרבן לה' ולימא קרבן לה' דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה וכו'. והרי עכ"פ נתבאר מזה דלא יאמר אדם לה' קרבן ומשום דחיישינן מאיזה טעם אונס וכדומה לא יספיק להשלים דיבורו והיינו שלאחר שאמר לה' לא יאמר קרבן ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה, ואם כן הרי יש לעיין כאן במה שאמר בוועז לקוצרים ה' עמכם ולכאורה היה לו לומר עמכם ה' דהרי גם כאן יש מקום לחשוש דאולי יאמר רק את השם ולא יספיק לומר הברכה דעמכם ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה.

ט] חידה: מי תיקן לקרוא מגילת רות בחג השבועות.

כללי השתתפות: את התשובות ניתן לשלוח למייל - עד ראש חודש תמוז, כל תשובה היא מזכה בזכות להכנס להגרלה ע"ס 500 ₪ מידי חודש, 2 פרסים יוגרלו בין שולחי מדור משיב כהלכה, המדור מתפרסם גם בעלון נוסף, נא לשלוח פרטי השולח יחד עם התשובות, לפרטים נוספים ניתן לפנות במייל info@rhshul.org גם ילדים ששמעו את התשובות מגדולים יכולים לשלוח.

והגדת לבנך

הרב שמחה גרופמן

חדש! חדש!

"טוב, אהרן. בוא נתחיל ללמוד. 'אלו מציאות שלו, ואלו חייב להכריז'. (בבא מציעא כ"א)"
 "נראה לי שאתה מתרגש מאוד מהגמרא הזאת, יוסי."
 "אכן כן. איך אתה יודע?"
 "אתה מחייך, אני שומע את השמחה בקולך, ואתה שר את המלים!"

"אתה צודק. אגיד לך משהו, אהרן. הגמרא הזאת נהדרת. אני אוהב אותה."

"יוסי, אני יכול לשאול אותך משהו?"
 "ודאי."

"כמה פעמים כבר למדת את הגמרא הזאת?"
 "תן לי לחשוב רגע... לפחות עשרים פעם, אולי יותר."

"עשרים פעם?"
 "לפחות."

"ואתה עדיין מתרגש כשאתה קורא אותה? מה הסוד שלך? איך אתה כל כך שמח ללמוד גמרא שלמדת כבר עשרים פעם?"
 "אתה יודע, אהרן. הכלי יקר צ"ל אומר דבר תורה נהדר בנושא זה. השבוע יהיה חג השבועות, החג שבו מציינים את יום קבלת התורה בהר סיני. יש מנחה מיוחדת שמביאים בחג השבועות, ורק

בו - ה'מנחה חדשה', שמביאים מהתבואה החדשה."
 "מדוע היא מכונה 'מנחה חדשה'?"

"הכלי יקר מסביר שבשם יש רמז לכך שהתורה צריכה להיות תמיד חדשה לנו, כאילו קיבלנו אותה היום בהר סיני."
 "אכן, יוסי, זהו דבר תורה יפה. אך התורה היא באמת בת 3,500 שנה. וחוץ מזה, כבר למדת את הגמרא הזאת עשרים פעם. איך אתה יכול לראות אותה כחדשה?"

"אתה צודק במאה אחוז, אהרן. אין זה פשוט כלל. האמת היא, שאין שני 'סדרים' שהם אותו הדבר. אין זה משנה כמה פעמים עברת על גמרא מסוימת - בכל פעם תמצא משהו חדש: הבנה חדשה, ראייה חדשה של הסוגיא, קושיא חדשה, תירוץ חדש."
 "איך זה קורה, יוסי? ככה מעצמו?"
 "לא, אהרן. צריך לעבוד על זה. צריך לגשת לכל גמרא בגישה מחודשת."
 "זה מה שאני רוצה לדעת. איך עושים את זה?"

"צריך רק לחשוב על זה. כל פעם שאתה לומד את העניין, אתה יודע אותו טוב יותר. וככל שאתה יודע אותו טוב יותר, אתה מבין

אותו טוב יותר. התורה הולכת ונעשית מתוקה יותר ויותר, ככל שאתה מעמיק את הבנתך. אתה מעריך את החכמה ואת העומק של התורה האלוקית שה' נתן לנו."

"זה ממש מרשים. אי אפשר להגיע להערכה כזו מלימוד של פעם אחת."

"ודאי שלא. צריך לעבור על הסוגיא שוב ושוב. טוב, בוא נתחיל."

"אני מוכן, יוסי. יש לי אפילו מנגינה חדשה בשביל הגמרא החדשה

הזו. 'אלו מציאות שלו, ואלו חייב להכריז...'"

Kehilas Rosh HaGivah

קהילת ראש הגבעה

To sponsor the weekly newsletter Leilu Nishmas A loved one, or to join the mailing list, Email: info@RHShul.org

info@rhshul.org - ישלח מייל ל -

website www.rhshul.org • Midbar Sinai, Givaat Hamivtar, Yerushalaim • 0587162088

מדבר סיני גבעת המבשר ירושלים